

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในยุคนี้ รัฐบาลมีแนวคิดส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญอย่างยิ่งในการกระจายอำนาจสู่การปกครองท้องถิ่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างทั่วถึง ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในชุมชน เกิดความสนใจ เข้าใจสภาพแวดล้อมของสังคมชุมชนรอบด้าน เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างรัฐบาลกับประชาชนในการแก้ไขปัญหาและกำหนดนโยบาย ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็งต่อไป

แนวคิดนี้เองที่ทำให้เกิดองค์การบริหารส่วนตำบล โดยมีการตราไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช ๒๕๓๗ ได้บัญญัติถึงความสำคัญของการกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยมีหลักสำคัญอยู่ที่การเป็นอิสระขององค์กรการปกครองในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านนโยบาย การวางแผน การบริหารงานการเงิน หรืองานบุคคล หลักในการจัดความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของรัฐ และหลักประสิทธิภาพในการบริหารจัดการงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^๑ ทั้งนี้เพื่อให้องค์กรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ได้ตั้งเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๔๖ เนื่องจากได้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลแล้ว ก็เริ่มช่วยส่งเสริมในการพัฒนาชุมชนที่อยู่ในเขตที่การปกครององค์กรนั้น ในด้านต่าง ๆ แก่ประชาชนในชุมชนนั้น แต่ความพยายามในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้น ไม่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนนั้นยังล้าหลัง ด้อยการศึกษา ขาดจิตสำนึกในการพัฒนาท้องถิ่น มีฐานะยากจน และขาดแคลนปัจจัยต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ภาครัฐจึงจำเป็นต้องผลักดันนโยบายและทรัพยากร ตั้งแต่ทิศทางการพัฒนา วิธีการทำงาน ความรู้ การบริหารจัดการ ฯลฯ เข้าไปสู่ชุมชนในลักษณะของการพัฒนาจากบนลงล่าง (Top Down) ทั้งที่ในความเป็นจริงหาได้เป็นเช่นนั้นไม่ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนเป็นผู้มีความคิด มีความรู้ มีประสบการณ์ มีจิตสำนึกในการพัฒนาชุมชนและสามารถพึ่งพาตนเองได้แล้วในระดับหนึ่ง การพัฒนาชุมชนตามแนวทางของรัฐในอดีตจึงมีอาจตอบสนองต่อความต้องการและความจำเป็นที่แท้จริงของชุมชนได้ หลายครั้งหลายคราวที่พบว่าการพัฒนาชุมชนที่ภาครัฐเป็นผู้คิดแทนและกำหนดทิศทางไว้แล้วนั้นเป็นไปอย่างสูญเปล่า เนื่องจากหลงลืมไปว่าในการพัฒนาชุมชนใดชุมชนหนึ่ง ผู้ที่สามารถตอบได้ดีที่สุดว่าชุมชนมีปัญหาหรือมีความต้องการอะไรก็คือคนในชุมชนนั้นนั่นเอง^๒

^๑จรัส สุวรรณมาลา, ศักยภาพทางการคลังขององค์การบริหารส่วนตำบล, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ที่สุขุม และบุตร, ๒๕๔๑). หน้า ๑.

^๒ครุฑชิต พุทธิโกษา, คู่มือการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ ฉบับสมบูรณ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

เนื่องจากปัญหาจากเอกสารที่ใช้ประกอบมีมาก บางครั้งอ่านเข้าใจยาก สถานการณ์เปลี่ยนแปลงไป แต่การดำเนินงานยังคงยึดติดกับกฎระเบียบ และแนวปฏิบัติเดิมอยู่จึงไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิบัติงานการให้บริการประกอบกับการให้บริการมีขั้นตอนมาก ทำให้ประชาชนในชุมชนนั้นไม่ได้รับการบริการที่สะดวก รวดเร็ว และปัญหาที่ประชาชนขาดความรู้ ความเข้าใจในการมาขอรับบริการของการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้หน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลนั้นไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการอย่างครอบคลุมทุกความคุ้มครอง เสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายในการเดินทาง สร้างความไม่ประทับใจในการบริการดังที่คาดหวัง บุคลากรผู้ให้บริการขาดจิตสำนึกในด้านการบริการ เช่น พูดจาไม่ไพเราะ ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ให้บริการด้วยความล่าช้า เป็นต้น ฉะนั้นการพัฒนาชุมชนโดยจะนำหลักธรรมประยุกต์ใช้กับงานพัฒนา คือ สังคหวัตถุเป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลให้เกิดความรัก ความสามัคคีและการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน เป็นคุณธรรมที่เอื้อต่อการให้บริการได้แก่^๓

- ๑) การให้คือ การแบ่งปันให้การแนะนำชี้แจงการให้ทานให้เกิดมีความรัก
- ๒) การพูดจา การพูดจาสุภาพ อ่อนหวาน เพื่อให้เกิดความน่าประทับใจ ยินดี
- ๓) การทำตนให้เป็นประโยชน์ การทำตนให้เป็นประโยชน์เอื้ออำนวยความสะดวก
- ๔) การวางตนสม่ำเสมอ วางตัวตนให้สมกับฐานะและบทบาทหน้าที่ของตน

หลักธรรมสังคหวัตถุ เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจคน ครองใจคนดังที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้ปรับตัวตนเอง เชื่อว่าธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้เกิดความประทับใจต่อกันด้วยการให้บริการด้วยจิตใจที่เมตตา จริใจ ใช้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานเป็นมิตร การให้บริการผู้มาติดต่อ ให้ได้รับความสะดวกเมื่อมาใช้บริการ และการให้บริการด้วยความเท่าเทียมกัน มีความเสมอต้นเสมอปลายกับประชาชนที่มาใช้บริการ

ผู้วิจัยได้เห็นถึงการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินนั้นมีความสำคัญอย่างมากจึงได้นำหลักสังคหวัตถุ ๔ ในพระพุทธศาสนาซึ่งมีหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้ในการให้บริการ โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วยทาน (การให้) ปิยวาจา (พูดด้วยถ้อยคำที่เป็นที่รัก) อตถจริยา (การทำตนให้เป็นประโยชน์) และ สมานัตตตา (การวางตนให้สม่ำเสมอ) มาใช้ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาและการปรับปรุงการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและเพื่อจะได้รับความสะดวก รวดเร็ว ความประทับใจซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของงานการให้บริการของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินต่อไป

^๓ อย.จตุกก.(ไทย) ๒๑/๓๒/๕๐-๕๑

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๒. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๓. เพื่อวิเคราะห์การนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้และพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสังจังหวัดบุรีรัมย์ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตไว้ดังนี้

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและเปรียบเทียบถึงความคิดเห็นของผู้บริการในองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสังจังหวัดบุรีรัมย์ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ได้แก่ ๑) ด้านทานเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ๒) ด้านปิยวาจา พูดจาไพเราะ ๓) ด้านอัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ต่อผู้อื่น และ ๔) สมานัตตตา เป็นผู้มีควมสม่ำเสมอ

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น คือปัจจัยส่วนบุคคลของผู้บริการในองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นของผู้บริการในองค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ด้านทาน ด้านปิยวาจา ด้านอัตถจริยา และด้านสมานัตตตา

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลัก

ประชากร (Population) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างประชากรในเขตขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน มีจำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๘๖๑ คน และได้กลุ่มตัวอย่าง ๓๘๖ คน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) ผู้วิจัยทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (In=depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๕ ท่าน ได้แก่

๑. นายระคร วงษ์ไพเราะ	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๓
๒. นายสังข์ จันตรง	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๖
๓. นายวิชาญ โกติรัมย์	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๕
๔. นายปรีชา สมเย็น	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๗
๕. นายมอบ สายดี	ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ ๑๓

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

สถานที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ชุมชนที่อยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกะสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือน ตุลาคม พ.ศ.๒๕๕๗ ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ.๒๕๕๘ รวมเป็นระยะเวลา ๖ เดือน

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ ความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ เป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ มีความแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๔.๓ แนวทางการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้และพัฒนา การให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ กับประชาชนเป็นอย่างไร

๑.๕ สมมติฐานของการวิจัย

๑.๕.๑ ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีทัศนะต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีทัศนะต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีทัศนะต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีทัศนะต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ ประชาชนที่มีรายได้ต่างกัน มีทัศนะต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การพัฒนาชุมชน หมายถึง กระบวนการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชนโดยหน่วยงานขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินเป็นตัวนำในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวในด้านเศรษฐกิจ สังคม การปกครอง และวัฒนธรรม

๑.๖.๒ สังคหวัตถุ ๔ หมายถึง หลักธรรม ๔ ประการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนตำบล การผูกมิตรไมตรี เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และสงเคราะห์ซึ่งกันและกันได้แก่

๑.๖.๓ ทาน คือ การให้บริการโดยมีการเสียสละ หรือช่วยเหลือให้ความรู้และคำแนะนำเพื่อประโยชน์แก่ชุมชน

๑.๖.๔ ปิยวาจา คือ การให้บริการโดยมีการพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคาย ก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์ เหมาะสมกับชุมชน

๑.๖.๕ อัตถจริยา คือ การให้บริการโดยทำตนให้เป็นประโยชน์ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ผู้มารับบริการคือชุมชน

๑.๖.๖ สมนัตตตา คือการให้บริการโดยเป็นผู้มีความเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาค ปฏิบัติกับผู้อื่นอย่างเท่าเทียม การวางตนวางบุคคลได้อย่างเหมาะสมต่อชุมชน

๑.๖.๗ องค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน หมายถึงเจ้าหน้าที่ที่ทำหน้าที่ให้บริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับงานด้านการพัฒนาชุมชนตามภารกิจที่องค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนินได้มอบหมายให้ดำเนินการ

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของประชาชนต่อการพัฒนาชุมชนตามหลักสังคหวัตถุ ๔ ขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน

๑.๗.๓ ทำให้ได้แนวทางการนำหลักหลักสังคหวัตถุ ๔ มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์

๑.๗.๔ ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนขององค์การบริหารส่วนตำบลสูงเนิน อำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป